

Sygn. akt III Ca 1005/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Anna Hajda

Sędzia SO Teresa Kołeczko – Waclawik (spr.)

Sędzia SR (del.) Ewa Buczek-Fidyka

Protokolant Beata Michalak

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2017 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. R.

przeciwko A. R.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 23 lutego 2017 r., sygn. akt I C 1832/13

1. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie 1 i 2 o tyle, że utrzymuje w mocy wyrok zaoczny w części do kwoty 5.318,78 zł (pięć tysięcy trzysta osiemnaście złotych siedemdziesiąt osiem groszy) w miejsce kwoty 50.866,60 zł,**

b) **w punkcie 3 w ten sposób, że zasądza od powoda na rzecz pozwanego 2.130,84 zł (dwa tysiące sto trzydzieści złotych osiemdziesiąt cztery grosze) tytułem zwrotu kosztów procesu,**

c) **dodaje punkt 4 o treści: „nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Gliwicach) od powoda 269,63 zł (dwieście sześćdziesiąt dziewięć złotych sześćdziesiąt trzy grosze), a od pozwanego 85,14 zł (osiemdziesiąt pięć złotych czternaście groszy) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;**

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. **zasądza od powoda na rzecz pozwanego 4.413,85 zł (cztery tysiące czterysta trzynaście złotych osiemdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.**

SSR (del.) Ewa Buczek - Fidyka SSO Anna Hajda SSO Teresa Kołeczko-Waclawik

Sygn. akt III Ca 1005/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Gliwicach, w sprawie z powództwa Z. R. przeciwko A. R. o zapłatę zachowku w wysokości 70.000 zł., utrzymał w mocy wyrok zaoczny z 22 maja 2014r. w części do kwoty 50.866,60 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 23 lutego 2017r., oddalił powództwo w pozostałym zakresie i ustalił, że powód ponosi 37,5% kosztów postępowania, a pozwany 72,5% pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód Z. R. nabył w całości na podstawie ustawy spadek po ojcu S. R., zmarłym 13 sierpnia 2010r. Prawa do spadku stwierdzone zostały postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach z 11 września 2013r. Pozostali spadkobiercy ustawowi – synowie spadkodawcy tj. pozwany A. R. i D. R. odrzucili przypadający im z ustawy spadek po ojcu. Dalej ustalił Sąd, że w dniu 11 marca 2010r. spadkodawca wykupił lokal mieszkalny położony w G. za 126.917 zł. z 60% bonifikatą. Pieniądze na wykup mieszkania w wysokości 50.766,80 zł przekazał ojcu pozwany A. R.. W dniu 26 lipca 2010r. spadkodawca podarował wykupione mieszkanie pozwanemu. Wskutek darowizny po spadkodawcy nie pozostał żaden majątek spadkowy. Wartość lokalu wyceniona została na 152.500 zł. Ponadto uznał sąd, że pozwany nie wykazał, że w toku procesu przełał na konto powoda kwotę 11.500 zł., albowiem nie wykazał, że konto na które dokonywał przelewów było kontem powoda.

Ustalając powyższe i powołując regulację art. 991 § 1 k.c., 1000 k.c. 995 § 1 k.c. i 1020 k.c. uznał sąd I instancji, że ponieważ pozwany odrzucił spadek i utracił przymiot spadkobiercy to nie jest sam uprawniony do zachowku (podobnie jak syn spadkodawcy D. R.). W tych okolicznościach ponieważ jedynym spadkobiercą uprawnionym do zachowku jest powód, który zgodnie z regulacją art. 991 § 1 k.c. winien otrzymać zachówek o wartości połowy udziału w spadku, a pozwany obowiązany jest do zapłaty sumy z tytułu zachowku tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny, od wartości lokalu odliczył Sąd Rejonowy środki, które pozwany przekazał ojcu na wykup mieszkania, a z pozostałej kwoty zasądził na rzecz powoda połowę z tytułu zachowku. O odsetkach orzekł na podstawie art. 481 k.c., a o kosztach procesu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c.

Apelację od wyroku w części uwzględniającej żądanie i orzekającej o kosztach procesu wniósł pozwany. Zarzucił naruszenie prawa materialnego – art. 992 k.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji pominięcie przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku spadkobierców, którzy spadek odrzucili tj. skarżącego i brata D. R., czego skutkiem było błędne obliczenie wysokości należnego zachowku, naruszenie prawa procesowego – art. 233 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że nie wykazał, iż uiścił na rzecz powoda kwotę 11.500 zł tytułem zachowku oraz poprzez nieuwzględnienie nakładów poczynionych przez niego na remont lokalu, naruszenie art. 230 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji gdy powód pomimo otrzymania potwierdzeń przelewów nie ustosunkował się do ich treści, naruszenie art. 101 k.p.c. polegające na jego niezastosowaniu i stosunkowym rozdzieleniu kosztów procesu podczas gdy pozwany nie dał powodu do wytoczenia sprawy i przy pierwszej czynności procesowej w należytym czasie uznał żądanie pozwu. Ponadto zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia mających wpływ na treść orzeczenia poprzez ustalenie, że przeznaczył na wykup lokalu kwotę 50.666,80 zł., podczas gdy z aktu notarialnego wykupu lokalu, zeznań świadka i pozwanego, którym sąd I instancji dał wiarę wynika, że wyłożył całą niezbędną kwotę w wysokości 51.587,32 zł.

Zarzucając powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Wniósł też o dopuszczenie dowodu z wydruków wiadomości e-mail wraz z załącznikami dla wykazania, że numer rachunku bankowego, na który przełał kwotę 11.500 z należał do powoda. Wyjaśnił, że ponieważ powód nie zaprzeczał, iż przedmiotowe środki otrzymał, nie przedstawiał powyższego dowodu, a potrzeba jego przedstawienia powstała po analizie uzasadnienia sądu I instancji w tym zakresie.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja musiała odnieść skutek, albowiem zasadne okazały się jej zarzuty.

Przed wszystkim zasadny jest zarzut, iż obliczając wysokość należnego powodowi zachowku pominął Sąd Rejonowy regulację art. 992 k.c.

Odrzucenie spadku przypadającego z ustawy powoduje, że spadkobierca nie jest objęty hipotezą art. 991 k.c. tzn. nie jest uprawniony do zachowku. Zgodnie jednak z regulacją art. 992 k.c., przy uwzględnieniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku uwzględnia się spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili. Ustawodawca wprowadził tę regulację dla zapewnienia abstrakcyjnego stanu dziedziczenia spadku przez wszystkich spadkobierców ustawowych dlatego, by na wielkość roszczenia uprawnionego do zachowku nie miały wpływu zdarzenia następujące już po otwarciu spadku (w chwili otwarcia spadku wiadomy jest bowiem krąg spadkobierców), w tym zdarzenie polegające na złożeniu przez spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Uwzględniając powyższą regulację, stwierdzić należy, że w okolicznościach sprawy, przy abstrakcyjnym przyjęciu dziedziczenia ustawowego przez trzech spadkobierców, tj. powoda, pozwanego i D. R., udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku należnego powodowi stanowi 1/3 część spadku, a więc 1/3 wartości lokalu mieszkalnego będącego przedmiotem darowizny uczynionej przez spadkodawcę na rzecz pozwanego A. R. (art. 1000 § 1 k.c.). Ponieważ wartość lokalu wyceniona została na kwotę 152.500 zł., udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku (1/3) wynosi 50.833,33 zł., a należny zachówek zgodnie z regulacją art. 991 § 1 k.c. stanowi połowę wartości tego udziału czyli 25.416,50 zł. Na podstawie powołanej wyżej regulacji obdarowany jest obowiązany do zapłaty zachowku tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny, stąd zasadnie sąd I instancji odliczył od wartości lokalu środki przekazane przez pozwanego ojcu na wykup lokalu. Słusznie natomiast podnosi skarżący, że była to kwota 51.587,32 zł., a nie kwota przyjęta przez Sąd Rejonowy. Wysokość tej kwoty wynika z dokumentów (...) k. 104-105, dokumentów Banku (...) k. 106 i zeznań świadka D. R. k. 107. Tak więc od kwoty stanowiącej wartość lokalu należy odjąć środki na jego wykup (czyli 152.500 zł minus 51.587,32 zł) co daje kwotę 100.911,68 zł. Udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku (1/3 część spadku) stanowi więc kwotę 33.637,56 zł, a zachówek stanowiący połowę wartości tego udziału wynosi. 16.818,78 zł.

Zasadnie przy tym zarzuca pozwany naruszenie art. 230 i 233 k.p.c. w zakresie ustalenia, iż pozwany nie wykazał, że przełał na konto powoda kwotę 11.500 zł z tytułu zachowku. Dowody spłaty zachowku (umieszczone na kartach 215-226) złożone zostały przez pozwanego na rozprawie w dniu 9 lutego 2017r. (k.227). Na rozprawie pozwany został przesłuchany i zeznał, że do tej pory wysłał powodowi 11.500 zł. Obecny na rozprawie pełnomocnik powoda w żaden sposób nie odniósł się do przedstawionych dowodów i twierdzeń pozwanego w tym zakresie, tak więc na podstawie art. 230 k.p.c. fakty te należało uznać za przyznane, a tym samym od wyliczonego na kwotę 16.818,78 zł zachowku należało odjąć kwotę 11.500 zł. co daje kwotę podlegającą zasądzeniu w wysokości 5.318,78 zł.

Nie mógł przy tym odnieść skutku zarzut nieuwzględnienia nakładów poczynionych przez pozwanego na przedmiotowy lokal. Paragony i faktury przedstawione przez pozwanego (k. 108-115) pochodzą z 2014r. Na podstawie art. 995 § 1 k.c. wartość przedmiotu darowizny oblicza się, według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku. Ponieważ darowizna była dokonana w 2010r., nakłady poniesione przez pozwanego w 2014r. nie mogły mieć wpływu na wartość lokalu, która przyjęta została przez biegłą według stanu na dzień 26 lipca 2010r. oraz cen aktualnych (opinia biegłej k.180).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok i orzekł jak w pkt. 1 a sentencji wyroku na mocy art. 386 § 1 k.p.c., dalej idącą apelację oddalił na podstawie art. 385 k.p.c., a o kosztach procesu przed sądem I instancji orzekł na zasadzie art. 100 k.p.c.

Powód w postępowaniu pierwszoinstancyjnym poniósł następujące koszty – 3500 zł opłata od pozwu, 3617 zł wynagrodzenie pełnomocnika (uwzględniając datę wniesienia pozwu obliczona na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.9.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu Dz.U. 2013.461. t.j. z opłatą skarbową w wysokości

17 zł) oraz 1000 zł – zaliczka na poczet opinii biegłego, łącznie 8117 zł. Koszty poniesione przez pozwanego to opłata od sprzeciwu w wysokości 1750 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika 3617 zł, łącznie 5367 zł. Razem koszty stron w procesie wyniosły 13.484 zł. Powód wygrał proces w 24 % (przegrał w 76% przy żądaniu zapłaty 70.000 zł uwzględniono zachówek w wysokości 16.818,78 zł). Tak więc powód winien ponieść 76% kosztów w I instancji, a więc kwotę 10.247,84 zł, zaś pozwany 24% kosztów, a więc kwotę 3.236,16 zł. Ponieważ pozwany poniósł koszty w wysokości 5367 zł., powód winien mu zwrócić kwotę 2130,84 zł (5367zł - 3236,16zł). W ustalonym stosunku wygranej i przegranej nakazano też pobrać od stron postępowania kwotę 354,77 zł. jako wydatek poniesiony przez Skarb Państwa z tytułu kosztów opinii biegłego.

Na tej samej zasadzie, w związku z art. 108 § 1 k.p.c. orzeczono o kosztach postępowania odwoławczego.

W postępowaniu odwoławczym powód poniósł koszty w wysokości 2700 zł (wynagrodzenie pełnomocnika, uwzględniając datę wpływu apelacji - na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z 22.10.2015r. Dz. U. 2015.1800, w brzmieniu obowiązującym od 27.10.2016r.) zaś pozwany koszty w wysokości 5244 zł w tym opłata od apelacji w wysokości 2544 zł i wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 2700 zł. Łącznie strony poniosły w postępowaniu odwoławczym koszty w wysokości 7944 zł. Ponieważ pozwany wygrał apelację w 89,55% to winien ponieść 10,45% kosztów, czyli 830,15 zł, zaś powód 89,55%, czyli 7.113,85 zł. Ponieważ pozwany poniósł koszty w wysokości 5.244 zł, powód winien mu zwrócić kwotę 4413,85 zł. (5244zł - 830,15zł), czemu dał wyraz sąd odwoławczy w pkt 3 sentencji.

Nie mógł przy tym zostać uwzględniony zarzut pozwanego obrazy przepisu art. 101 k.p.c., albowiem uznanie żądania przez pozwanego wbrew jego twierdzeniom nie obejmowało należnej jego części.

SSR (del.) Ewa Buczek-Fidyka SSO Anna Hajda SSO Teresa Kołeczko-Waławik